

2021 06 02 Cobouw

<https://www.cobouw.nl/duurzaamheid/nieuws/2021/06/houtonderzoeker-spitte-in-nationale-milieudatabase-een-duister-verhaal-101296026>

DUURZAAMHEID UITGELICHT BIOBASED BOUWEN KLIMAATAKKOORD HOUTSKELETBOUW HOUTDUURZAAMHEID

Houtonderzoeker spitte in Nationale Milieudatabase: 'Een duister verhaal'

Door Thomas van Belzen onderzoeksjournalist

Vooraf milieubelastende bouwmaterialen zoals beton, staal en kunststof profiteren van milieuprestatieberekeningen. Dat zegt houtonderzoeker René Klaassen. Hij rekende cruciale aannames door die over CLT en gelamineerd hout worden gemaakt in de Nationale Milieudatabase. "Er is iets met het systeem dat niet helemaal klopt."

Foto Ruben Meijerink APA FOTO

Hij is van huis uit bioloog, maar werkt al 28 jaar bij de Stichting Hout Research (SHR). En nu iedereen lijkt te willen bouwen met hout, houdt hij zijn hart vast. Een interview met René Klaassen die op een dag besloot te spitten in de Nationale Milieudatabase. Je weet wel, die bron van informatie over bouwproducten en hun milieubelasting, waarvan menig biobased bouwer de kriebels krijgt bij gebrek aan transparantie.

Ook de achterliggende rekenregels van duurzaam bouwen worden niet door iedereen begrepen. Bedacht en ontwikkeld door de partijen die juist iets te verliezen hebben, door de 'steenachtigen' en de 'staaltaligen'. Klaassen houdt gemengde gevoelens over aan zijn zoektocht. "Laat ik zeggen dat er nog een hoop valt te verbeteren."

Op een regenachtige dag in mei begint hij te vertellen over Nederland houtland. “Als je meer wilt bouwen met hout dan heb je ook bossen nodig”, zegt hij. Hij wil er direct een hardnekkig misverstand mee wegnemen: hout oogsten om een bouw materiaal te verkrijgen is niet fout. Juist het tegendeel is waar.

‘Hout kwam er steeds slechter voor te staan’

En toch moest juist hout zich de afgelopen twintig jaar vooral verdedigen. Niet in de laatste plaats omdat de sector die van bomen meubels, kozijnen of planken maakt achterover leunde toen investeren in milieudata belangrijker werd. Duurzaam bouwen? Dat hoeven we niet aan te tonen. Hout is duurzaam, punt. “In de jaren negentig kwam het milieudenken op en waren er discussies over houtverduurzaming en tropisch loofhout, waardoor het gebruik van hout onder druk kwam te staan.”

Vandaag de dag ergeren meer en meer bouwers en opdrachtgevers zich aan de Milieuprestatieberekening (MPG) voor gebouwen. Er is kritiek op de beheerder van de Nationale Milieudatabase en dat CO₂-opslag geen punten oplevert voor biobased materialen, vinden zij onbegrijpelijk. Als dat wel zo zou zijn, dan is een gebouw van CLT of gelamineerd hout onbetwistbaar duurzamer dan eentje van beton. De minister heeft inmiddels toegezegd om de regels aan te passen, maar criticasters vrezen dat er niets verandert als steeds dezelfde partijen mogen meepraten. “We zijn ingehaald door de realiteit”, beschouwt Klaassen. “Dit speelt al meer dan tien jaar. We zagen wat de andere materialen deden, hout kwam er steeds slechter voor te staan.”

Complexe rekensom

Een kwestie van draaien aan de knoppen van de rekenregels. Een taaie lobby in Europa die de rekensom voor duurzaam bouwen steeds complexer maakte. Of zoals Ronald Rovers in Cobouw een paar maanden geleden stelde: “Zelfs de producten die ontzettend veel CO₂ uitstoten tijdens de productie scoren daardoor goed.”

Klaassen vult aan: “De MPG is complex en onbegrijpelijk voor leken. Daardoor kun je er nauwelijks een mening over vormen. Ik heb soms de indruk dat sommige partijen baat hebben bij die complexiteit.”

Toch zat Centrum Hout al die tijd ook aan tafel van die Nederlandse en Europese normcommissies. Hoe lieten zij het duurzame kaas van hun brood eten?

“Onderaan de streep is de houtindustrie niet zo groot. De sector bestaat uit tal van kleine partijen. Het is moeilijk om die krachten te bundelen.”

Actueel is de discussie over het wel of niet waarderen van hout als opslag van CO₂. Hoe is dat zo gegroeid?

“Het gaat erom dat de zaken realistisch worden berekend. Belangrijk is dat de productieplaats van hout, het bos, ook wordt meegenomen en dat er een vorm wordt gevonden om te rekenen met het toenemend gebruik van hout en dus opgeslagen CO₂ in de gebouwde omgeving.”

Gebeurt dat?

“Op veel plekken kan dat beter. Dat komt ook uit ons onderzoek naar voren. Zo kloppen de gehanteerde scenario's voor recycling en verbranding in veel gevallen niet.”

Hoe komt dat?

“Het systeem is eigenlijk zo opgebouwd dat materialen die milieubelastend zijn zich kunnen verbeteren. Voor hernieuwbare materialen (biobased) zoals vlas en hout is het systeem veel minder

geschikt. Neem hout. Als je dat weggooit, is dat helemaal niet zo erg. Gooi je plastic weg, dan heb je een probleem. Doe je daar wat aan dan wordt je beloond met extra punten. Biobased materialen kunnen zich nauwelijks verbeteren.”

Binnenkort komt er weer veel hout op de markt

Hij vervolgt: “Ik denk trouwens dat geen enkel materiaal circulair is. Het duizelt me als ik al die vakbladen lees. De olie-industrie zegt ook dat olie milieuvriendelijk is, omdat ze afkomstig is van schelpdieren. Onzin. De cyclus van circulariteit vindt plaats in de era van de mensheid. Steenkool en aardolie zijn miljoenen jaren geleden ontstaan toen er nog geen mensen waren. Nu willen we de aarde leefbaar houden, dus een cyclus van 100 jaar is veel logischer. Precies binnen die tijd kun je van bos naar hout naar product en weer terug.”

Dus we moeten alleen nog met hout bouwen?

“Nee, dat zeker niet. Hout is wel een mooi bouw materiaal, al heeft het ook zijn beperkingen. Je moet het daar inzetten waar het geschikt voor is. We zien het ook wel bij houtprojecten misgaan. Dat ligt niet aan het materiaal, maar aan het ontwerp. Of er worden verkeerde keuzes gemaakt. Iedereen waant zich snel expert, veel mensen doen maar wat, ik noem ze cowboys. Cowboys veroorzaken problemen, daardoor krijgt hout een slecht imago. Ik heb net een artikel geschreven over het toenemend aantal schades bij gevelbekleding.”

Hout als constructiemateriaal wint aan populariteit in de bouw. Ziet u daardoor het aantal fouten toenemen?

“Ik houd mijn hart vast. Veel bouwers storten zich op hout, maar doen dat zonder verstand van zaken. Dat doet me denken aan de jaren negentig toen we door een enthousiaste milieubeweging meranti niet meer mochten gebruiken en er dus ook ongeschikt Noord-Amerikaans naaldhout werd toegepast, en die kozijnen rotten binnen twee jaar weg. Mensen zonder houtkennis veroorzaakten die ellende.”

Wat moet er gebeuren om ernstige houtbouwfouten te voorkomen?

“In de eerste plaats moeten we investeren in mensen met vakkennis, dat is een hele belangrijke. Opdrachtgevers moeten daarnaast ophouden met aanbesteden op de laagste prijs.”

Ook de prijs van hout stijgt hard...

“Dat komt door verschillende factoren, zoals stijgende export. Door de langdurige droogte zijn sommige boomsoorten verzwakt, waardoor de letterzetter (een kever) kon huishouden in de Europese bossen. De andere kant van het verhaal is dat er daardoor veel hout geogst moet worden. Binnenkort zal er veel hout op de markt komen.”

Terug naar uw onderzoek naar aannames en rekenregels in relatie tot de norm voor milieuvriendelijk bouwen. Wanneer besloot u daartoe?

“Een paar jaar geleden, we hadden net de Klimaattafels gehad. Over hout werd steeds gezegd dat de lijmen zo schadelijk zijn voor het milieu. Wij wilden dat uitzoeken dus zijn we in de EPD's van gelamineerd en gevingerlast hout gaan kijken. De data hadden we al, wij haalden de lijmdata eruit.”

Conclusie?

“Twee dingen. Één: De hoeveelheid lijm in CLT ligt iets lager dan in gelamineerd hout (houtconstructies). Twee: lijm geeft hout een iets hogere milieubelasting, maar vergelijk je dat weer met andere, vergelijkbare toepassingen van staal of beton, dan is de milieuprestatie van hout nog altijd veel beter. Maar we hebben meer onderzocht.”

Wat dan?

“We hebben bestudeerd hoe er in de Milieudatabase bij hout met het afvalscenario wordt omgegaan. De aanname in LCA's (levenscyclusanalyses) is nu dat 95 procent van het gebruikte hout in de bouw over vijftig jaar wordt verbrand. Wij denken dat dit niet klopt. We kunnen niet in de toekomst kijken, maar juist de toenemende vraag naar houtbouw zou tot schaarste kunnen leiden en we verwachten dat ook de houtsector steeds meer zal inzetten op hergebruik. Reken je in je LCA met hergebruik dan daalt de milieubelasting van het houten product met 80 procent. Reken je in je LCA met het weggooien van hout dan blijkt de milieubelasting toe te nemen. Wij dachten direct: hoe kan dit nou? Dat kan eigenlijk niet kloppen. Dat moet worden aangepast. Het zou te maken kunnen hebben met de algemene processen die vaak in een LCA worden gebruikt maar waar eens kritisch naar gekeken moet worden.”

Hoeveel significante fouten staan er volgens u in de Nationale Milieudatabase?

“Geen idee, maar sommige aannames hebben grote gevolgen. We hebben nu gezien dat het nogal wat uitmaakt of je hout verbrandt, weggooit of opnieuw inzet. De Nationale Milieudatabase is op dit moment het beste wat we hebben, maar het moet wel robuuster. Momenteel doet TNO ook onderzoek naar waar verbeteringen mogelijk zijn.”

Is dit bewust gegaan of per ongeluk?

“Je kunt misschien uitgaan van kwade bedoelingen van partijen die iets te winnen hebben, maar ik zie dat veel LCA-mensen ook met oprecht goede intenties milieuberekeningen maken.”

Op LCA's is ook kritiek: het is maar net wat je erin stopt. Uitkomsten zijn voor buitenstaanders niet te reproduceren. Een black box...

“Ik ben het daar wel mee eens. Aannames zijn bepalend en kunnen alleen met inhoudelijke kennis van het materiaal gemaakt en gecheckt worden. Dat kan beter. Er is goede communicatie nodig over wat milieubelasting is en hoe je dit bepaalt. Het is helemaal niet zo ingewikkeld, maar het is nu een duister verhaal.”